

BUDA-PESTA

16 Octomvre st. v.
28 Octomvre st. n.

Va esí duminéc'a.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 42.

ANULU XII.
1876.

Pretiuu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl. ; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

Pregatiri la infintiarea unui teatru nationalu.

(S'a cetitu in adunarea din Lugosiu a Societãtii pentru fondu de teatru romanu.)

Ide'a infintiãrii unui teatru nationalu romanu dincóce de Carpati a inceputu sè prinda radecini in partea mai inteligenta a natiunii. Barbatii luminati, cari sciú sè cumpe néscã valórea culturai, toti recunosc, cà si teatrulu este unu mijlocu de civilisatiune, unu institutu de cultura, si inca de cultura nationala.

Proba: primirea incuragiatória a tuturor represintatiunilor teatrale arangiate de diletanti, intimpinarea cu entusiasm a artistilor nostrii de la Bucuresci, vocile aredicate in diuaristic'a nóstra in favorulu acestui institutu si pentru infintiarea lui, contribuiri incepute spontaneu spre acestu scopu; dar prob'a cea mai eclatanta e instituirea acestei Societãtii menite spre a adunã fondulu trebuinciosu pentru infintiarea unui teatru nationalu romanu.

Asiã dara ide'a infintiãrii s'a si pusu in lucrare. Avemu o societate care conduce si in-grigesce de realisare. Amu inceputu sè adunãm fondulu.

Inse óre activitatea nóstra póte-se ea margini numai la atât'a? Sè adunãm fondulu, si pana ce nu-lu vomu avé, sè nu mai facemu altu-ceva nimica?

Déca consultãm statutele Societãtii nós-

tre, vedemu cà in adeveru missiunea nóstra este numai crearea unui fondu; éra dispositiunile ulterioére sunt rezervate unei Societãtii nóue, care se va compune din acést'a, pe temeiulu altoru statute. *)

Asiã dara in calitate de societate nu putemu sè desvoltãm de ocamdata alta lucrare, decãtu acést'a; inse cá membrii singuratici ai ei putemu sè incepemu inca de acuma a ni indreptã atentiunea si in alta parte. Ma nu numai putemu, ci si trebuie s'ó indreptãm, càci cá la atari ni se deschide unu campu mare de activitate, si totu momentulu de intardiare inapoiéza realisarea scopulu finalu.

De odata cu crearea fondulu materialu trebuie sè inrigimu si de compunerea unui fondu spiritualu. Si la acést'a inca se poftesce unu timpu mai indelungatu. Deci avemu sè ne apucãm inca de acuma a lucrã, cá pe candu vomu avé fondulu materialu, sè dispunemu si de celu spiritualu.

Fondulu materialu se esprime prin cuventulu bani; éra celu spiritualu se compune din actori si repertoriu.

Deci trebuie sè ni formãm actori si unu repertoriu!

*) Vedi § 1 si 21 din Statutele Societãtii.

Incâtu pentru actori, de ocamdata nu putem sè facemu altu-ceva decâtu sè incuragiàm pe diletantii nostri, cari ici si colo deschidu templulu Thaliei romane, cá astu-felu dinsii sè aiba placerea a se dedicá pentru acésta cariera.

Inse in privinti'a repertoriului putem sè lucràm cu succesu mai multu. Aice avemu unu terenu fôrte mare, incâtu toti ni vomu puté gasí ocupatiuni pe elu.

Candu cine-va voiesce sè zidésca o casa, mai antâiu procura materialulu trebuinciosu. Déca voimu sè putem avé cu timpulu unu repertoriu, se 'ntielege originalu, trebue si noi sè adunàm materialulu, din care apoi maestrii condeiului, inspiratii Museloru, sè póta creá piesele, cari voru compune repertoriulu.

Dar la unu opu atâtu de mare, se cere si unu materialu colossalu. Spre norocire lu-avemu de prisosu. Numai trebue sè-lu adunàm.

Éta terenulu nostru de activitate!

Materialulu nostru se póte impartí in trei grupe: istorica, sociala si poporala.

Cá sè putem avé piese istorice, cari sè ni renvía pe scena figurele antice, intr'unu coloritu maretu, cu faptele loru frumóse, cu virtutile loru de modelu: trebue sè avemu o istoria completa, din care scriitoriulu de piese istorice sè póta studiá epoc'a ce si-a alesu, cu ómenii, faptele si datinele cu totu.

Cu recunoscintia constatàm, cá in timpulu din urma istorio-grafi'a a inceputu sè faca si in limb'a romana unu progressu seriosu. Lucàrile unoru barbati invetiati facu onóre natiunii. In generatiunea nóua inca se ivira câte-va talente considerabile. Avemu si o multime de documinte istorice, publicate in feliurite intreprinderi literarie.

Tóte aceste inse forméza numai inceputulu. Mai are sè tréca inca unu timpu indelungatu, pana ce vomu puté avé o istoria nationala completa.

Sè ne insotím daru toti din tóte partile, spre a contribuí la acésta lucrare marétia. O natiune fara istori'a sa, este unu copilu fara nume, pe care apoi lu-botédia strainii dupa poft'a animei loru; unu mutu, care nu-si póte exprime simtiemintele si povestí faptele sale, ci altii i descriu viéti'a, precum le vine mai bine la socotéla. Astu-felu apoi, in locu de o fotografia fidela, i se scóte la lumina o caricatura falsa.

Nu este, si nu póte sè fia totu insulu is-

toricu de professiune. Cu tóte aceste inse ori cine póte sè contribue la completarea acestui opu. Ori ce documentu istoricu ar ajunge in manile nóstre, sè grabimu a-lu dá publicitátii. Micu séu mare este acel'a, sè nu ne pase, càci nu lungimea e valórea. De multe ori câte-va sire au unu pretiu fôrte mare, càci revérta lumina a supra cutarui locu intunecosu.

Sè ne facemu daru toti colaboratori la acésta mare opera nationala! Sè adunàm si noi materialu pentru maestrii acestei sciintie, cá dinsii sè-lu póta intrebuintiá la completarea lucràrii loru.

Atunce apoi putem sè speràm si piese teatrale istorice!

Déca vomu indreptá luarea nóstra a minte spre a dóu'a grupa, la cea sociala; aice vomu gasí unu materialu asemenea bogatu.

Viéti'a nóstra sociala, cu nenumeratele sale insusiri, bune si rele, virtutile si defectele nóstre, éta o multime de sujete pentru autorii nostri dramatici!

Inse acestu materialu lu-cunoscemu. Nu trebue sè-lu adunàm. Unu capu cugetatoriu mai profundu va aflá sujetele indata; va scí sè aléga caracterele potrivite pentru drame si comedii.

Aice darà nu trebue sè li vinimu intru ajutoriu. Ast'a e actualitatea. Toti o cunoscemu, càci traimu intr'ins'a.

A trei'a grupa inse ni ofere terenulu celu-mai mare de activitate. Aice putem sè participàm si mai multi, càci terenulu e fôrte largu si materialulu de totu abundantu.

Poporulu nostru, viéti'a lui, datinele, moravurile si predilectiunile sale, nenumeratele secrete pline de farmece ale acestora, pline de originalitáti si frumuseti adeverate, — éta ceea ce noi inca nici acuma nu cunoscemu deplinu!

Si ce fondu mare de idei, de tablouri si de cunoscintie continu aceste! Câte sujete si-ar puté scóte de-aice unu autoru dramaticu! Ce comóra nepretiuíta e ascunsa aice de vederea luminei!

Sè analisàm, de exemplu, poesí'a acestui poporu!

Poesí'a nóstra poporala e o adevrata comóra nationala.*) Ast'a póte sè fia fal'a nóstra cea mai nobila. Unu titlu de civilizatiune acést'a, de care putine natiuni au.

*) V. Alessandri in prefati'a culegerii sale de poesii poporale.

Éta ceea ce putem sè aretâmu cu mandria lunei întregi!

Si lumea o si admira.

Creatiunile Musei poporale romane scóse pan'acuma la lumina sunt mai tóte cunoscute pe totu rotogolulu pamentului civilisatu. Barbatii cei mai competenti, criticii natiuniloru celoru mai inaintate in cultura le-au incoronatu cu laude entusiastice. Eroii baladeloru poporale romane au facutu unu mersu triumfalu prin literaturale cele mai importante.

Déca n'amu posede nimica in asta privintia afara de „Mioriti'a“, — acésta singura balada — capu-de-opera alu geniului poeticu — ar fi in stare a ni conservá numele cu onóre pentru totu-de-una. Ea ar puté anuncia lunei in eternu, cà in aceste tieri a siediutu odinióra unu poporu cu sarutarea Musei in frunte. Unu poporu despre care cu totu dreptulu s'a pututu díce cu entusiasm, — cà „e nascutu poetu.“ *)

Deschideti operile celoru mai mari poeti ai lunei, si nicairi nu veti gasí niste síre atâtu de admirabile cá si aceste, prin cari eroulu baladei si-descrié mórtea :

„Spune-i, dreptu curatu,
Cà m'am insuratu,
C'o mandra craiésa,
A lumii mirésa,
Si la nunt'a mea
A cadiutu o stea,
Sórele si lun'a
Mi-au tinutu cunun'a,
Bradi si paltinasi
I-am avutu nuntasi,
Preoti muntii mari,
Paseri lautari,
Paserele mii,
Stelele faclii ! . . . **)

Dar acésta balada e numai un'a din cele multe frumóse! Poporulu nostru si-a eternisatu numele si prin altele. „Inzestratu de natura cu o inchipuire stralucita si cu o anima simtitória, elu si-revérsa tainele sufletului in melodii armoniése si in poesii improvisate.“ ***)

Éta cum apretiesce unu celebru scriitoriu francesu, Iuliu Michelet, poesí'a nóstra poporala : „Indata ce deschidi cartea lui Alesandri, — díce elu, — esti cuprinsu la capu, la anima, de unu parfumu strainu, plinu de betia si ametiela. Nu scii pentru ce, dar plangi.

*) V. Alessandri in prefati'a culegerii sale de poesii poporale.

** — ***) Alessandri.

Melancolia, fórte dulce, cu tóte aceste melancolia usióra . . .“

(Finea va urmá.)

Iosifu Vulcanu.

Laculu dîneloru.

Asculta copila sè-ti spunu o poveste
Cum n'a fostu in lume si nici nu mai este.

E mica 'ntemplarea, dar mandra, marétia,
Cá ochii-ti de dína, ca dulcea ta facia! . . .

* * *

Erá dí voiósa, o dí fara nori.
Prin lunc'a 'nverdita si plina de flori
Amblá fara grige unu micu copilasiu
Usioru, cá unu fluturu, voiosu, dragalasiu.
Ochisiorii lui veseli priviau cu dulcétia :
Acusi la a luncei voiósa frumsétia,
Acusi la a boltei azura colóre,
Acusi la cei fluturi cu dulci aripióre.
A lui piciorasie de drumu usiorele
Saltau cu placere, cá dóue gazele :
Acusi prin poene cu vesele flori
Acusi p'ntre déluri cu culmile 'n nori! . . .

De odata elu inse in locu se opresce . . .
Asculta . . . asculta . . . apoi se uimesce . . .
O magica doina suná peste plaiu :
Cum dinele canta si angerii 'n raiu! . . .
„Ah! lira cerésca! musica sonóra!“ . . .
Graesce copilulu, si 'ndata elu sbóra
Prin munti, prin poene, dorindu se gasésca :
De unde resuna cantarea cerésca? . . .
Dar glasulu espira, melodi'a 'ncéta ;
Ér celu copilandru zaresce de odata :
Unu plaiu de frumsetie si farmece plinu,
Si 'n mijlocu-i verde : unu lacu cristalinu !
„Ah éta locasiulu frumóseloru dine!
Si éta isvorulu melodiei line! . . .
O, dína frumósa a plaiului dulce!
Mai canta : căci glasu-ti in ceriuri me duce! . . .“
Asié copilasiulu se róga oftandu
Pe marginea verde a lacului blandu.
Apoi cu ochisiorii in apa privesce,
Si 'n dalb'a-i oglinda, afundu elu zaresce :
Cerimea azura cu mii de frumsetie,
Si splendidulu sóre, cu radie maretie,
Si-o magica lunca cu dulci florióre,
Si paseri de auru cum nu-su pe sub sóre!
„Ah! ce fericire! (uimitu elu graesce.)
Ce locu de placere aice-mi zimbesce!
O lume cerésca, unu raiu sta deschisu . . .
Acésta e usi'a, ce duce 'n Elisu! . . .“

Apoi p'ntre tufe se pléca mai bine
Si canta cu dulce in undele line.
Dar vai! . . . ochisiorii in cétia s'ascundu
Si cade in laculu adencu, fara fundu.
„Oh, angeri din sóre! fiintie ceresci!
O, dína frumósa ce 'n lacu locuesci!
Íntinde-ti-mi man'a, si-mi dati, ajutoria :
Căci aprig'a unda me 'néca . . . eu moriu! . . .“
Asié copilasiulu plangea suspinandu

Cu manele-i dalbe prin valuri notandu...
 Si nu se mai scie de-atunci a lui sórte :
 In verdile unde gasit'a elu mórte ?
 Séu din'a frumósá a plaiului dulce
 Din valuri esit'a pe bratie-i sè-lu culce ?
 Si-apoi cu-alu seu cantecu cu dulcele-i graiu
 Sè-lu duca la ceriuri, sè-lu porte prin raiu ?..

* * *

Acést'a-i, fetitia, doiós'a-mi poveste !
 Dar prunculu acela tu scii cine este ?..

Asculta-me dara, oh, angerulu meu !
 Acelu copilandru sè scii cà sum eu !...

*

Traiám fara grige, aveam dile line.
 Acésta viétia erá pentru mine :
 O gradina scumpa si plina de flori,
 O lunca frumósá, cá ceriulu in diori.
 Sborám, cá unu fluturu voiosu pe sub sóre
 Saltandu cu placere din flóre in flóre ;
 Gustandu in linisce nectarulu cerescu
 De crini, viórele, ce 'n gradina crescú ...

De-odata eu inse audu cu mirare
 Vibrandu a ta vóce si glasu de 'ncantare ;
 Zarii a ta facia voiosu zimbítória,
 Incinsa de radie, cá splendidulu sóre ;
 Privii cu placere in ochi-ti de dína,
 Frumosi, cá Elisulu, si plini de lumina,
 Si 'n ei — cá si 'n laculu curatu, de argintu,
 Vediui cu dulcétia spre mine zimbíndu :
 Cerimea azura cu radie marétie !
 Vediui paradisulu cu míi de frumsetie !
 Si unu farmecu din ceriuri, ce nu are nume,
 Si-o dulce placere, cum nu este 'n lume !..
 „O, ce voluptate ! ah ce fericire !“
 Strigaiu pana 'n sufletu patrunsu de uimire.
 Apoi — cá si prunculu in laculu cu flori —
 Privii mai de-aprópe in dulci-ti ochsiori ...
 Dar lumea din juru-mi in cétia s'ascunse,
 O dulce sagéta prin sinu me strapunse,
 Si vai !.. fara scire — oh ! angerulu meu !
 Cadiut'am ... in laculu amorului teu !...

*

Oh ! din'a frumósá a dulcelui lacu !
 Invétia-me, spune-mi, cá ce, sè me facu ?

Adancu este laculu, ba chiar fara fundu,
 Si verdile-i unde acusi me cufundu !..

Frumósá dinitia ! o, dà-mi ajutoriu !
 Oh ! nu lasá, scumpa, in valuri se moriu !..

Cu dulcea-ti dímbire cu dulcele-ti graiu :
 Redà-me vietii, condume in raiu !..

Cu vocea ti de angeru sioptindu : „te iubescu“
 Inaltia-me gingsasiu la tronulu cerescu !..

Petru Dulfu.

Cetatea Belgradului (Alba-Iulia)

(Fine.)

Lipsesce man'a de feru pentru domnii calugari. E mai bine josu in fundulu bisericei trinitariloru, càci acolo fara multe aparate scumpe cu ajutoriulu unui singuru fluidu ajungi in stare d'a vedé si diu'a stele cu gramad'a si in tóte feciele ...

Biserica catedrala a episcop. rom. cat. de acuma este o monumentala zidire, si a fostu martora la intemplamintele seculiloru ce s'au peróndatu pana astadi. Ea are o latime de 120, o lungime de 261 si o inaltíme de 60 urme. Stilulu zidirii in laintru astadi dupa nenumerate reparatiuni este goticu.

Cei ce afirma, cà temeliele la acésta catedrala, astadi inchinata archangelului Mihailu, le-aru fi pusu eroulu Huniadoreanu (Hunyadi) in semnu de multumita lui Ddieu pentru invingerea reportata a supra turciloru la Santu Inubru *) sunt in neesplicata ratacire, d'óra-ce esistu documente chiar in archivulu d'acolo, cari continu nisce contracte inchiaiate a supra reparatiunii acelei biserice in anii 1287 si 1291.

Intemeiatorii acelei biserici crestine si a diecesei inca n'au fostu de religione catol. latina chiar sè concedemu, dupa unii, cà intemeiatoriulu ar fi fostu s. Stefanu regele Ungariei.

Antái'a talpa la acea biserica, precum am vediutu, au pusu-o vechii romani. Form'a crestina i-au datu principii Ardealului, urmatorii lui Traianu, adusi la crestinatate prin apostolii bisericei din Constantinopolea. Si astadi vedemu inca mai alesu pe partea din afara spre resaritu sculptate in zidulu catedralei santi si capete de angéri aripate, precum numai biserica orientala mai are si astadi inca. Pe d'a supra portalului spre resaritu si astadi se potu distinge, de si la porunca spaite cu varu, emblemele Romaniei si a Moldovei.

Inse cu imputerirea catolicismului, cu intarirea magiarismului, cu scapetarea, cu trantirea romanului, acésta biserica si diecesa inca a trebuitu sè faca metamorfos'a tuturoru puteriloru si averiloru romaniloru din Dacia ; si éca astadi stau urmele celoru avute si posedate inca numai ... pentru cá sè nu uitàm de ele si de agonisatorii loru ...

Catedral'a a avutu trei turnuri nalti, dintre cari inse astadi numai celu din stang'a

*) Comunitate curatu romana nu departe de Alba-Iulia ; si-a câstigatu locu in istoria prin sangerós'a lupta, intemplata acolo in 18 marte 1441.

esista, in a carui parte din josu se afla si archivulu tierii, cu nenumerate, pretiose inse, durere, nerenduite documente si chrisove importante. Iubitorii studiului de eraldeca afla aici materia in prisosintia.

In acésta catedrala se inmormentau principii si voevodii Ardealului, si chiar si in dilele nóstre se inmormenta, contra tuturor prescrișeloru sanitarie, episcopii si canonicii Albei.

Totu acolo se afla, de si unele fórte ciungarite, sarcofagele si tablele memoriale ale lui Huniadoreanu, a fratelui seu, si a fiului seu Vasilie (Ladislau) decapitatu in piati'a din Buda; a reginei Isabela, soci'a lui Ionu Zápolya; a lui Georgiu Racoltia I, Gavriila Betleanu, a cardinalului Martinuzzi, Andreiu Batori, Stefanu Bocicanu, Mihaiu Apaffi.

In seclulu alu XIII-lea mai cu séma, acésta biserică a suferitu fórte prin ingrozitóriele devastatiuni tatare, mongole, sasesci si turcesci. Unii scriitori afirma, inse nu dovedescu cu nimic'a, că in an. 1601 romanii lui Mihaiu eroulu inca aru fi spoliatu si devastatu acea biserică. Se póte si nici n'aru fi minune. Adeveru inse este, că Mihaiu Eroulu a intratu *) prin amintit'a pórtă, renovata de Carolu VI cu triumfu in Alba, intempinatu de clerulu si locuitorii cetătii, si că in acea cetate, in resiedinti'a principiloru, in actual'a resiedintia a episcopului rom. cat. a condamnatu la mórte pe faimosulu secuuiu Eördögh, ucidietoriulu cardinaliulu Báthori **) dupa lupt'a sangerósa de la Sielimbru langa Sibíiu.

Mai am sè amintescu că inauguratiunea principiloru ardeleni inca se intemplă in acésta catedrala, pe langa observarea indatinatelor si ostenitióseloru formalitāti si intionatelor ceremonie d'atuncia, cu a caroru insrăre si ilustrare asta-data nu voiu osteni atentiunea on. cetitori.

Momintele mai insemnate din istori'a politica si sociala a cetătii si a orasiulu Alba-Iulia sunt, că in an. 1241 mongolii séu tatarii facura din orasiu unu hálmu de cenusia, despre care intemplantare contimpureanulu Rogerius, canonicu la Oradea-mare, scrie in lamentatiunile sale : „Optu dile, dupa ce am esitu din paduri, ajunseramu la Alba . . . acolo aflaramu numai óse si capete taiate de la trupu . . . zidurile palaturiloru si a bisericelor devastate

sunt vapsite cu sange crestinescu; si cu tóte că pamentulu ascunde dinnaintea ochiloru nostri sangele nevinovatu, ce elu a suptu, totusi petrele rosite de sange ni se aréta, la a caroru vedere grabimu dupa putentia a ne departă, suspinandu aduncu . . .“

In an. 1291 Andreiu III a tinutu antăi'a dieta cunoscuta sub principi in Alba.

Cu intrarea Isabelei in Alba in an. 1542 se incepe adeveratu cunoscut'a istoria a orasiulu.

In an. 1550 cardinaliulu Martinuzzi *) cu 20,000 feciori obsediă acésta cetate si o silu a se predă, in 9 juniu 1551, éra princes'a Isabela scapă prin fuga cu fiulu ei si cu corón'a la Clusiu.

In an. 1599 intră Mihaiu Eroulu, precum am amintitu, cu marire in Alba, carea in an. 1601 fu devastata din porunca prin soldatii lui Basta, masin'a ucidietória a lui Mihaiu, si prin ai lui Georgiu Rác. Éra doi ani dupa acést'a Basta nimicesce langa Alba óstea lui Székely, si in an. 1603 Alba devine prada unui incendiulu infricosiatu. D'abié se mai reculesc de atâte lovituri si in an. 1658 orasiulu Alba din nou fu pustiitu prin tatarii si turcii.

In diet'a din Clusiu in an. 1556 episcopi'a catolica fu secularisata si bunurile si venitele ei contrase in folosulu tesaurariatulu principelui. Nenumeratele calamitāti si dese devastatiuni ce Alba avu sè indure stérpi dintre locuitori gustulu d'asi zidi case solide astu-felu in câtu in an. 1618 diet'a fu silita a demandă, că fia-care proprietariu de casa din Alba sè redice locuintie demne de resiedinti'a principelui.

In an. 1696 dieces'a catolica din Ardealu éra fu restituita si din nou dotata, éra resiedinti'a episcopala renoita cu spesele statului.

Despre cele intemplete in Alba in anii 1848/9 scria alte penne mai destere, mai competente, de câtu a mea. Fia numai amintitu că in acei ani prin bombardarea lui Bem, in cetate au suferitu fórte zidirile mai insemnate, éra biseric'a inchinata santului Capistranu, care se află chiar langa port'a cetătii, fu de totulu totu ruinata . . .

Sè trecemu acuma la „Turnulu rosii“ si contumaci'a d'acolo.

Ionu Valeriu Barcianu.

*) Despre a carui palatu si viétia din Vintii inferiori (in Ardealu, langa Muresiu) „Familia“ asemene a publicatu unele notitie.

*) In 1595, Noemvre diu'a antăia.

**) Inmormentatu in catedrala in an. 1599, nov. a 12 diua.

VULTURII BOSFORULUI.

— Romanu de RAOULU NAVERY. —

(Urmare.)

Princiulu si amicii sei trecura printre dóue orduri de janisari, cari formau gard'a de onóre; salónele si galeríele erau pline de aprodi tineri si de muti incostumuri bogate. In fine, in fondulu salei, unde se aflá Mahometu alu II-le mai susu de janisari, a caroru uniforme bogate faceau sè se póta bine deosebí tipele diferite — stáu seriosi si nemiscandu-se Kapou ag'a, capulu enuchiloru albi, insarcinatu cu curatele aprodiloru si adaugându oficiului acestui-a si titlurile de portatoriu de turbanu, de paditoriu a cheiei visterieloru, de gustatoriu pleseloru de mancári si beuturi servite stapanului seu, onoratu de cea mai intima incredere a acestui-a, dar datoriu — cá-si spre a espíá acésta innalt'a favóre — a linge de mai multe-ori locul, pe care in moseea dinsulu estindea tapetulu sultanului.

Nu departe de Kapou-aga erau; marele camereiu séu Kassoda-basi, Silihdorulu séu portatoriu de sabia, Tsokador-aga séu portatoriu de mantéua si Kikiadhor-aga séu tienetoriulu scaritiei.

Vizirii si ulemii formau grupe imposante, destinate spre a face sè se arete si mai tare maiestatea imprimata pe intréga persón'a lui Mahometu alu II-le.

Faptur'a sultanului erá masiva. Dinsulu posiedea energí'a natureloru sanguinice, manía i-ferbeá in vine cu sangele seu.

Pitiórele lui erau arcate cá si ale orientaliloru dedati calaririi si folosirei divanului. Umerii lui sustieneau nisce grumadi muscolosi si scurti, cá-si ai leului séu taurului. Fruntea lui alba, lata si fara cretiele indiceá afara de puterea voiei sale, acea fortuna constatoriu favoritória, care i cruciá grigea de lupta. Ochii lui rotundi, prosmininti si víi, puteau reflectá manía violinta séu a se implé de acea blandétia, care facea celu mai mare farmecu alu maicei sale, a princesei de Sinope. Spruncenele sale se aredicau susu si arcate de-a supra ochiloru. Gur'a lui severa, rosia se imlandiá câte-o-data de brasdele voiositáti. Barb'a-i erá négra si tufósa; nasulu i-se incurbá cu óre-si-care violintia spre budie; feciele sale prosarítorie erau colorate de sange generosu.

Lui Mahometu alu II-le i-placea a aredicá maiestatea persónei sale prin aleginti'a costumului splendidu. Dinsulu portá turbanulu ulemiloru inse ornatu de bogata chindiséla in auru si de unu smocu pretiosu. Armele sale straluciau de pietri scumpe, ér caftanulu seu erá invelitu de unu chenariu tivitu cu ermelinu de mare pretiu.

La vederea lui El-Scheriff, a carui frumsetia barbatésca si-pastrase farmeculu junetiei extreme, privirea lui Mahometu II. se imlandi si dinsulu se simtiá atrasu catra juni prin o simpathía secreta. Inse candu tinerulu innaltandu-si vócea, cerú, cá unchiului seu Davidu Comnenu, imperatulu Trapezuntei, sè fia eliberatu de tributulu anualu de patru míi de galbeni in auru, ce avea sè platésca, faci'a Sultanului reflectá iritatiune violinta; dinsulu puse masinalminte man'a pe manunchiulu pumnalului seu.

El-Scheriff se parea, cá n'a observatu manía interna a lui Mahometu; elu continuá:

— Afara de aceea, nobile sultane, favorisatu

de ceriu, eu sum insarcinatu a-ti aduce la cunoscintia mórtea lui Kara-Youlouk, alu carui singuru mostenitoriu e principele Ouzoun-Hassan, tatalu meu.

Me bucuru de prosperitatea casei tale, respunse Mahometu, si acceptu, cá sè-mi esplici objectulu personalu alu misiunei tale.

— Voiu aduce a minte Altetiei Vóstre, cá dins'a erá datória sè solvésca lui Kara-Youlouk, capulu tribului „Lipitória-Négra“, in totu anulu o mia de siei chindisite, o mia de frêne si o mia de capestre . . . Mórtea lui Youlouk asiédia pe tata-meu in drepturile lui, si eu vinu, sè te intrebu: platí-vei óre cu acuratétia lui Ouzoun-Hassan tributulu, care ludoresci acum lui?

Ochii lui Mahometu versau para de focu; bra-tiulu seu se intinse spre capulu eunuchiloru albi. Unu soiu de urletu se innadusi in gutulu seu; inse, inna-inte de a fi observatu tinerulu principu pericolulu, celu amenintiá, sultanulu si recastigá linistea indatinata, si respunse lui El-Scheriff cu vóce blanda:

— Pléca in pace: inainte de prima vér'a venitória mi-voiu duce presentele in persón'a tatalui teu.

Mahometu, credintiosu datorintieloru ospitalitáti musulmane, ordoná apoi sè se faca tóte dispusetiunile pentru solenitatea de séra. Cantaretii, musicantii si mascaricii de tóte soiurile se intreceau in talente si desteritate spre a petrece pe fiulu lui Ouzoun-Hassan, ér Mahometu i-dovediá o cordialitate invecinata cu afectiunea.

Linistitu prin acésta primire, El-Scheriff cu anim'a plina de superbia si de bucuría, crediú a fi eliberatu pentru totu-de-un'a imperiulu Trapezuntei si fundatu marirea Turcomaniei.

In diu'a departáti lui, primul ministru alu lui Mahometu, care singuru a descoperitu cugetulu secretu alu stapanului seu, i-marturisi, cá probele de amicétia, cu care coplesi pe fiulu lui Ouzoun-Hassan, nu potú sè-lu insiele in privinti'a planuriloru sale pentru venitoriu.

— Tacere! dise Mahometu, déca unu péru alu barbei mele mi-ar scí secretulu, numai decátu l'asiu smulge.

V.

Presentele lui Mahometu.

Câte-va luni mai tardiú, de-si timpulu erá inca aspru, Mahometu concrediú dirigerea unei flote de dóue sute cinci-dieci de nái cu coperisiu innaltu lui Mouhamedu, cá acesta sè o conduca sub murii Trapezuntei spre a duce lui Davidu Comnenu respunsulu sultanului la cuvintele orgolióse pronunciate de El-Scheriff.

Totu-odata Mahometu in fruntea a optu-dieci de míi deazabi, soldati de pedestrime usióra si de o mia cinci sute de janisari, trecú prin váile Asiei cu rapediunea fulgerului. Planulu seu erá de a strabate prin Siwas pana la frunteri'a Armeniei si de a taiá Trapezunta de catra Persi'a.

Pana-ce sultanulu si-urmari mersulu seu intarítatu, Mouhamedu puse man'a pe Sinope, pe Carthagen'a mării, a carei ultima princésa fú un'a dintre so-ciele favorite ale lui Amuratu alu II-le. Sinope fú prima-data predata si devastata prin Lucullus; as-tadata dinsa nu se mai putú redicá din decadintia, si Ismail Isfendiar, care erá pe atunci domnitoriu

ei, si-cumperà libertatea cu pretiulu submisiunii sale si se retrase in Ieneschir, care i-se dadù in schimbu.

Candu sosi prim'a noutate despre nobilisarea trupeloru sultanului la Ouzoun-Hassan, dinsulu refusà la inceputu de a crede, cà Mahometu voiesce sè-si resbune pentru orgoliós'a ambasada a lui El-Scheriff. Inse, dupa-ce intielese, cà flott'a lni Mouhamedu devasta còstele mării si cà-si ia pusetiune in faci'a Trapesuntei, incepù a tremurà insu-si pentru sine. Déca dinsulu contrase mai-nainte la aliant'i'a Persiei, acestu ajutoriu i-lipsi de-odata in urm'a tacticei militaresci a lui Mahometu, care i-taiase calea. Ouzoun-Hassan se aflà in o egala nepotintia de a inaintà séu de a se retrage; unu parete de feru incunghiurase teritoriulu seu si armat'a inspaimentat'oria a sultanului de Byzantiu nu-i lasà nici speranti'a, cà o va invinge in bataia regulata. Pericolulu devenià din di in di mai amenintatoriu. Fiasce-care séra cursorii aduceau noutatea luării unei séu celei-lalte fortaretie, depradării cutarui campamentu, devastării cutarui cetăti. Inca o septemana si Turcomania va fi in para. In acestu estremu periclu princés'a Sara intrà intr'o deminția la fiulu seu.

— Ai refusatù mai nainte a-mi crede, acuma vedi, cà cele trei presente, din cari si compuse Mahometu alu II tributulu seu, sunt: sangele, ferulu si foculu.

— Vedu numai pré bine; inse ce se facu? Ia ce sè ne decidemu?

— La supunere, — respunde seriosu si tristu Sar'a.

— Nici odata!

— Trebuie sè fia, déca nu pentru tine, celu picinù pentru ai tei. . . Cà tí vorbescu astu-felu, Hassan, nu e pentru cà am téma pentru mine insa-mi, viéti'a mea se concentrédia in cortulu, in care locuiesce famili'a mea; inse acésta familia mie cu multu mai scumpa decâtu esistinti'a, ér déca tu persistedi in revolt'a-ti nebuna si neputintiós'a, Mahometu nu va lasà in viétia nici pe unulu dintre fiii tei.

Ouzoun-Hassan si-plecà capulu; dinsulu recunoscu câtu de dreptu are maica-sa.

Totusi respunde dupa o scurta tacere:

— E mai bine a muri, decâtu a se desonorà prin supunere lasa. Mahometu insu-si m'ar despretiù, déca m'asiu retrage.

— Fara indoiéla, déca mijlòcele tale aru fi egale cu ale lui. Inse tu inca nu scii nefericirile nóstre mai de pe urma. . . Hamza, beylerbey-ulu din Rumelia a ocupatu fortaréti'a Kaouli-Hisser, pe calea de Erzerumu.

— Acésta perdere. . .

— Mi s'a descoperitu cu câte-va minute. . . Hamza si-semnalédia trecerea sa pretotindene prin volnicii. . . Mai iute de dóue dile sultanulu va intrà in Erzerumu. . . Ce trupe vei opune armatei sale inspaimentat'orie? Credintiosii nostri turcomani voru perí pana la celu din urma aperandu-ne, inse tiér'a nu va evitá de a fi cucerita. . . Incede-te svaturiloru mele, Hassan; Mahometu e mai ambitiosu si decâtu crudelu: rugarea l'ar puté miscá, supunerea lu-va desarmá. . . Tu refusi de a te umilí inaintea lui, fia! tu esti barbatu, ostasiu; inse, eu, cu sum femeia, maica, si sum gat'a a da faci'a cu ori-ce reu pentru binele vostru.

— Domn'a-ta te-ai duce inaintea acestui tiranu?

— Mahometu si-va aduce a minte, cà eu sum féta si sora de imperatu. . . Dà-mi de cortegiu pe beyulu de Kurdistanu, Djemizghesek si pe scheikhulu Hassan si eu respundu de succesu.

Principele refusà, esità; in fine invinsu de rugările Sarei, i acordà cererea si ordonà a i se face o lectica, care avea sè fia escortata de cei doi insociti de caletoria ai ei.

Princés'a trebui sè tréca prin unu tienutu acoperitu de néua, taiatu de riuri inghiatiate; sè mérga alungulu prepastieloru, sè suie si scobóre coline; inse dins'a erá donata cu o energía mare, mulele aveau picioére sigure; in timpu de dóue dile maic'a lui Ouzoun-Hassan se aflà facia de campamentulu lui Mahometu.

In mijloculu unei intariri regulare se aflau corturile sultanului si ale curtii sale. Cinci-spre-diece dintre ele, fórte simple, erau destinate pentru officierii; celelalte dóue, un'a de metasa chindisita, cealalta de peru acoperitu cu impestrituri de auru, erau rezervate sultanului.

Afara de acestu cercu campiau agii, Kiayoi insarcinati cu scrierile si administratiunea armatei, marele demnitàti a serailui: pregustatoriulu, visterieriulu, maresialulu curtii, membrii divanului, cei patru viziri de ai cupolei, asié numiti pentru cà dinsii se bucurau de privilegiulu de a siedé in sal'a divanului sub cupol'a, care dà acelei lumina; ceialalti vizirii precedati de portatori de còde de cai in semnulu demnitàtii loru; staulierii sultanului, insarcinati de a grigí de caii preferiti ai stapanului loru: arabi, turcomani, persiani, gatiti cu siei tiesute cu auru, cu gurale (diabele) si scaritie de argintu; tchausii, insarcinati cu portarea ordinatiuniloru sultanului.

Princes'a Sara constatase slabatiunea trupeloru lui Ouzoun-Hassan, nu putù sè nu admire ordulu si disciplin'a armatei lui Mahometu.

De abié avù sultanulu cunoscentia de sosirea princesei, indata dadù ordine sè o introduca si sè o tractedie cu cea mai mare consideratiune.

Dinsulu nu-i permise a se prosterne inaintea lui cá suplicanta si merse inaintea ei numindu-o „maic'a mea“ espresiune caracteristica de profundu respectu la orientali.

Mahometu impartasi egalmente si pe scheicu in mare onóre si i-dadù titlulu de „taica.“

Inse candu Sara incepù a implorá de la elu favórea, ce dins'a sperá, fruntea lui Mahometu se intunecà si dinsulu respunde cu o vóce taiat'oria:

— Orgoliulu imperatului Davidu se va sfarimá sub pitiórele mele, ér imperiulu Trapezuntei va incetá de a esiste.

— Nefericitulu meu frate! — eschiamà princés'a.

— Ce se tiene de fiulu teu Ouzoun-Hassan, impinsu prin unu copilu la o revolta orgoliós'a, sum aplecatu a-i da gratia.

— Ah, — dise Sara, — avui dreptu de a te crede generosu.

— Intielege inainte de a-mi multiamí conditiunile mele, maica-mea. . . Sentinti'a, ce voiu pronunciá-o in contr'a fiului teu, ori câtu de aspra ti-se va paré, e totusi, ti-o repetu, gratia acordata lui pentru meritele si virtutile tale. . . Eu voiu merge a supra

Trapesuntei, voiu fugari pe Comnelulu, si spre a-si espi'a gresiela, Ouzoun-Hassan si-va impreuna pe timpul acestei asiediari armata sa cu a mea.

— Cum! fiulu meu va fi condamnatu se ajute in ruinaea familiei sale? Pote se prindia Ouzoun-Hassan armele in contra unchiului seu? Trapesunt'a e cetatea, unde m'am nascutu... In Trapesunt'a domnesce fratele meu si nepotii mei, pe cari tu voiesci a-i dejosii la conditiunea de sclavi...

— Ia a minte, ca deca mi-vei respinge conditiunile si vei svatui pe Hassan, se persiste in revolt'a sa, nu numai familia ta va suferi esiliulu si prinsorea, ei si ai tei, fiulu teu, El-Scheriff si fratii sei si ca in locu de a surpa unu imperiu, eu voiu sterge de pe cart'a pamentului inca si Turcomania libera. Ti-dau timpu, maica-mea, de a precumpani lucrulu; numai ti-adu a minte, ca orele mi-sunt pretiose si ca in trei zile trebuie se am respunsulu fiului teu.

Sara se retrase fara de a fi pututu mai dobandi ceva. Dupa o nopte far' de somnu, in care a cumpe-nitu conditiunile lui Mahometu si urmările unui refusu din partea lui Ouzoun-Hassan, dins'a se decise a tramite la acestu din urma pe bey-ulu Rumeliei spre a-i duce cuvintele sultanului.

Primulu cugetu alu lui El-Scheriff fu resistinta: dinsulu voia se mora liberu intre soldatii sei; inse ori-catu de mare fu durerea muta a lui Hassan, dinsulu se supuse vediendu neputinta de a sustiené lupt'a. Princi cu anitele pline de tristeta plecara in fruntea a doue trupe tari pe calea, ce ducea la taber'a lui Mahometu.

— Ah! — dise El-Scheriff tatalui seu, a fi visatu de a doná Annei Comnenu unu tronu si a fi acum a strinsu a ajuta inamiciloru ei de a-i deprada imperiulu, de a-i aprinde palatiulu, de a-i amenintia pote vieti'a!

— Fiulu meu, — respuse Hassan, — Davidu e cu multu mai dreptu, decatu se faca se recadie a supra ta greutatea nefericirii, care lu-apesa. Ruina nos-tra n'ar fi preservatu casa lui, nici unu sacrificiu personalu nu-lu putea feri de acea despoiare, ce va se comita Mahometu. Dinsulu ascepta numai unu pretestu spre a pune man'a pe Trapesunt'a. Sultanulu, stapanulu semiinsulei de Anatolia, nu putea lasa chiar la polele teritoriulu seu o putere greca independenta, care se alia pe rundu cu noi seu cu dogii Venetiei seu Genevei. Pontulu Euxinu si tiermurii lui trebuia spre nefericire se fia acelora, cari voru posiede port'a Bosphorului si Bisantiului.

El-Scheriff observá tacere morosa si continua de a merge d'a laturea tatane-seu.

Nu departe de dinsii inaintau urmarite de Gourgangu lecticele femeiloru de servicie si a Panagiei. Indata-ce sosiau la cutare locu greu de trecutu, colosulu prindea mulele tinerei fete de frêu si nu se departa, pana ce n'o vedea afara de periclu.

Ouzoun-Hassan si suit'a sa ajunsera la tabera spre sera. Sara presentá familia sa sultanului, care puse mare grandetia in modulu, de care primi pe invinsii sei, — aredicati prin dinsulu la titlulu de aliati.

Peste doue zile armata parasi taber'a si reintorcendu-se rapede de pe calea Persiei, luá drumulu Marii-Negre.

In frunte mergeau janisarii inarmati cu lanci si sabii, inaintea carora se duceau code de cai colo-

rate... er inapoia loru siepte stindarde ornate de corde aurite. Dup'acea veniau trimbitierii; tobasii portau instrumintele loru acatiate prin catene de auru in grumadi. Patru sute de solaki — seu paditori de trupu luau impregiuru pe sultanu de unu noru de smoci de bene, de steguri si de feretre miscatorice. In fine viniá Mahometu insu-si pe unu calu persanu, alu carui peru de colore auria orbia ca reflectulu soarelui si care se vedea din midiloculu penelor unduante. Dup'a cea viniá in colone inchisa grosulu armatei, adeca optu-dieci de mi azabi; inapoie se iadeslan portatorii de apa, insarcinati de a-si tiené burducfurile totu-de-un'a pline spre a stimerá setea armatei; apoi trei sute de orduri de mule, compusu fiacecare de siepte mule, portandu balotele si visteria curtii. Noue sute de cai amana candu-si de paicii loru; trei sute de orduri de dromedari seu comile de fuga insarcinate de munitiune si de proviantu, unu trupu de o suta de fauri de arme spre a reperá armaturele, unu numeru egal de pioneri spre a face drumuri, minari spre a sapá murii si tunari spre a servi tunurile.

Intréga mass'a acesta enorma se puse in miscare la ordinulu lui Mahometu si inainta cu o rapediune ne mai pomenita pe cai astupate prin neua, pe care de abie o rumpeau unu corpu de trei mi pioneri.

Spre a da ostasiloru sei esemplulu curagiului si a despretiurii ostenelei, sultanulu mergea in midiloculu loru pedestru, pe cararile cele mai rele si de a lungulu prepastieloru celor mai periculoase.

— Fiulu meu, dise intr'o di sultanului princes'a Sar'a care urmariá armatei in lectie sa cumte poti condanna la atate-a ostenele pentru miseu'a acest'a de cetate, Traperunt'a?

— Maica-mea, respuse Mahometu, sabia islamismului e in manile mele: cu pretiulu acestoru ostenele si pericle potu numai se meritu titlulu de ghazi, seu combatante pentru credinta; deca asiu mori astadi seu mane fara se ducu cu mine in momentu acestu titlu seu acestu meritu, cum asiu indresni se me presentedi inainte omeniloru si alui Domnedicu?

Mahometu se folosia in vieti'a sa multu de elementulu religiosu spre a-si disimula seu acoperi despoierile.

In fine Sultanulu observá maréti a cetate a Trapesuntei, stalucinda de supole, de turnuri, de citadele, de tiernuri de pétra, de baserici invelite cu plumbu de lokatu.

Trapesunt'a, vechiulu Trapesus, de care vorbesce Xenophon, si-datoriá numele trapesului, alu carui forma o avea.

Maréti'a acestei capitale nu erá singurulu far-mecu, care atragea ostasii lui Mahometu alu II-le. inainte beti de speranti'a pradei. Tier'a, care o impregiura erá avuta in ordiu, grau, cucuradiu, cari si tutunu.

Dominata de piscuri incoronati de neua, care se topia de soarele primaveriei, acestu intregu tienutu roditoriu se afla de-odata taiatu de nenumerate cursuri de apa, cari intretineau prin siesuri o recore rapitoria si apoi se versau in nenumerate sinutie sapatate de mare a-lungulu costelor.

In faci'a Trapesuntei cele doue sute si cincidieci de galere ale lui Mahometu erau gata a tuná cetatea cu inspaimentatoricele loru instruminte de des-

tructiune, tornate de Orbanu, tradatoriulu magiaru. Sub muri steteau ostasii lui Mahometu asceptandu la unu semnalu, care sè-i comande innainte spre cetate, si respandindu dejá prin siesuri spaima si predatiuni.

Trapesunt'a, fundata prin o colonía greca noita din Sinope, aservita prin regii Pontului, ocupata prin Romani pe tempulu caderei lui Mithridate, facuta de dinsii capitala provinciei cuprinse sub numele de „Pontus Cappadocius“ si-vediu reînflorindu prosperitatea de odinóra in anulu 1203. Dupa ocuparea Constantinoplei prin francesi dins'a esi din obscuritate prin veia lui Alexa Comnenu, care facu din dins'a capitala unui statu nou. Dins'a esistá dejá de doi secolii, candu Mahometu decise a o sterge dintre numerulu cetatiloru libere si crestine.

VI.

Jugulu invingatoriului.

In cetatea Trapesuntei domnia spaim'a; de deminétia bombardau tunurile lui Mahometu cetatea, rumpendu strungi in muri si atietindu focuri; pana ce armat'a sultanului prindea pusetiune la pecidorele muriloru, nisce ómeni curagiosi se inarmau cu de-agrab'a si se formau in legióne. Oratorii vorbiau pe locurile publice silindu-se sè aprindia patriotismulu locuitoriloru adenciti in pausa muta. Clopotulu de alarma si-mestecá tonulu seu gelnicu si continuu plesneteloru bombeloru. Alungulu stradeloru fugiau femei nebune de frica, copii inspaimentati, betrani tremurindi. Dinsii fugiau la bisericile si capelele Trapesuntei spre a dobandí de la ceriu scaparea, ce nu li-o puteau da ómenii. Patriarchulu si preotii imbracati in vestmintele loru preutiesci celebrau santulu oficiu si-impacau cu Dumnedieu multimea acést'a scaldata in lacrimi.

Nefericitii nu se leganau nici intr'o sperantia pamentésca. Mahometu va face cu Trapesunt'a, ceea ce a esecutatu in Byzantiu. Elu de partea sa si-reservá monumintele, orgoliulu geniului omenescu si lasá azabiloru sei avutiile singuraticiloru spre a indoi curagiulu soldatului prin speranti'a predei. Si inca aci nu se va oprí resbunarea sultanului; càci déca ambiitiunea lu-mená sè-si marésca fara fine imperiulu, zelulu seu pentru islamismulu nu cunosceá margini; dreptu aceea poporatiunea se va aflá — fara indoiéla — puse între apostasia si mórte. Departe sè slabésca acést'a multimea, cugetulu martiriului i dedú serenitatea asceptata.

Aceste femei, acesti betrani si copii uitasera de gródiele carnei spre a nu cugetá la altu-ceva, decâtu la resplat'a nemuritória. Preotii, prelatii li-impartiasiau dinaintea altariului unu curagiu sublimu. Plansetele se demolisera, ómenii incetasera de a tremurá; entusiasmulu crestinu, celu mai maretiu dintre tóte entusiasmele, apucá multimea. Mai nainte de perduta de frica si-bateá fruntea de pardosiéla bisericei; acum in pitióre intoná „La esitulu teu Izraele“, acestu cantecu de mantuire si triumfu. Clerulu inse crediú a nu fi facutu destulu pentru locuitorii Trapesuntei. Consolati si intariti odata cei slabi, erá acum vorb'a, de a inrolá de cei tari si de a intrage prin acestia pe cei ce esítaiu si pe cei molateci. Prin suburbiele cele mai mari treceau procesiuni in frunte cu cruce si prapori. Tóte corporatiunile religióse se alaturara aces-

tora, si in ce mesura inaintau monacii si preutii cantandu innuri si incuragiandu la lupta in contra inimicului, care amenintiá totu-odata viétia si credinti'a locuitoriloru, in acea mesura se vedeau sculandu-se din tóte casile barbati, ale caroru-a facie respirau energia desperata.

Spre nenorocire capii armatei nu se vedeau a incuragiá acestu miscamentu patrioticu.

Dinsii asceptau de la imperatu ordinatiuni decisive, ér imperatulu, préd'a unei tristetie crescénde, desperase numai pré tare de caus'a sa spre intreprinde de a o sustiené.

Davidu Comnenu vedea in asediulu si nimicirea apropianda a Trapesuntei pedéps'a usurpatuniú sale. Spiritulu seu erá ocupatu cu ide'a, cà nenorocirile sale sémena cu cele a nistoru generatiuni intregi, aretate in stori'a Grecei ca persecutate de fatalitatea crimei.

Dinsulu si-represintá pe maica-sa omorita de Ioanu Kalo, ér pe tata-seu sugrumatu totu prin acestu monstru; dinsulu la aceste si-punea intrebarea, cà cum a pututu elu, se primésca acést'a ereditate sangerosá?!

Characterulu lui Davidu Comnenu erá o amestecatura de slabitiune si orgoliu, de temere superstitiósá si de porniri pucinu duratórie de curagiu. Cá princiulu dinsulu aretase óre-candu nisce semne de barbatia in lupta; inse de candu a luatu din leganulu unui copilu mantéu'a de purpure, a perdutu si rarele schintei de energia, cari lu-aretase demnu de a comendá soldati. Retrasu in fundulu apartimentului seu, dinsulu se nisuiá a se sufrage vuietului bombardárii, sunetului clopoteloru trase intr'o dunga, cantárii litanieloru sante si strigáriloru multimii.

Sub acestu timpu, Iléna Cantacuzéna, adunandu i toti copiii intr'o sala mare a palatiului, li redicá curagiulu loru tineru pana la eroismulu seu propriu. Princiú o ascultau cu unu respectu amestecatu de admiratiune. Princés'a Anna singura remase acufundata in nemiscare desperata, si, stringédu in braticle sale pe Georgiu, pe celu mai tineru frate alu seu, scapá lacrimi mari pe fruntea copilului.

Loviturile tunurile flotei lui Mahometu incepeau deja a urní intariturile catedralei; strigárele desperate s'audiau pana la palatiulu Eski-Sarái; acum nu mai erá vorba de plangere, de caintia, de slabitiune, ci de a combate.

— Copiii mei, nobililoru mei fii, — díse Iléna, — Dumnedieu mi e martore, cà nici odata nu mi-am doritu vr'o coróna; aceea, care o portu, mi-a parutu adese-ori a fi de spini . . . Eu fiindu fiéc'a lui Mateiu si nepót'a lui Ioanu Cantacuzenu, sciam, câtu tiene potestatea si cu ce dureri se espia aceea . . .

„Amendoí detronati, fugisera din palatiurile loru si-si cercasera între murii nestoru claustre obscure dreptulu da a mai trage la o viétia proscrisa. Inse, de si apretiuiescu marirea omenésca dupa pretiulu ei adeveratu, scú si aceea, cà regii si principii trebuie sè sustiena pana la capetu onóra titlului, pe care l'au purtatu. Mahometu e la portile nóstre . . . Noi fumu insciintiati, cà déca nu se dá cetatea, intr'o óra se incepe ataculu . . .

(Va urmá)

—•••••

S A L O N U :

Calindarul septemanei.

Duminică 21-a după Rusalii, Evang. 7 Luca Cap. 8 st. 41-56.

Dumin.	17 29	Sf. Prof. Osie.
Luni	18 30	Sf. Apost. și evang. Luca.
Marti	19 31	Sf. Prof. Ioilu.
Mercuri	20 1	Sf. M. Mart. Artemiu.
Joi	21 2	Cuv. Par. Ilarion.
Vineri	22 3	Sf. Averch. și Sf. 7 Coc. din Eph. ☉
Samb.	23 4	Sf. Apost. Iacob, Frat. Domnului.

B o m b ó n e.

Intr'unu orasielu un'a dintre actritie esindu pe scena cá contessa, o voce din publicu o intimpinà cu aceste cuvinte :

— E bine, domnisióra, déca ai ajunsu contessa, trebuie sè ai bani. Platesce-mi dara pretiulu papuciloru!

*

Alfons Karr a tramisu urmatoriulu telegramu la unu diuariu din Paris :

— Ce deosebire! Mai de multu turcii déca nu erau indestuliti cu sultanulu loru, i tramiteau o sfóra de metasa, éra astadi i — sinucidu!

*

Dóue fete mici lucréza cu o activitate mare la nise papuci pe cari voescu a i oferi parintiloru loru pentru diu'a numelui loru.

Oper'a loru nu este terminata si cu tóte acestea diu'a destinata pentru presente se apropia.

— Ah! díse cea mai putínu curagiósa suspinandu, tu esti fericita, tatalu teu nu are de câtu unu picioru!

*

La tribunalulu corectionalu.

Presiedinrele intréba pe prevenitu: — Ce industria profesezi?

Prevenitulu. — Sunt archeologu.

Presiedintele. — Nu acésta te-a facutu sè bagi mana in busunarulu vecinului d-tale.

Prevenitulu. — Iertati-me, d-le presiedinte; dar credu cá v'amu spusu cá suntu archeologu si fiindu-cá mijlócele nu-mi permitu sè punu pe altii sè scormolésea, scormolescu chiaru eu.

*

Unu domnu intrà intr'unu magazinu si adresandu-se patronului:

— Ti-datorezu siepte franci, — díse elu, tineti, éta-i!

— Oh! domnule, díse comerciantulu cu surisulu celu mai miolaitoru, d-vóstre sunteti unu asiá de bunu clientu; nu éra asiá mare graba...

— Cu tóte aceste déca asiá fi trecutu fruntari'a? adause clientulu in gluma.

— Oh! díse negutiatorulu, cu dulcele seu surisu, sciu bine cá domnulu nu e unu omu care sè faca acést'a pentru asiá putinu lucru!

*

Unu birjaru ce plimbá in trasur'a sa trei gentili curtesani de bulevardu, intorcându-si capulu inapoi,

zaresece atérnatu de birje unu micu strengaru de copilu.

— Ce cauti mei? i díse elu cu mania.

— Nu-ti facu nimicu; caii sunt voinici si me potu teri si pe mine.

— Da-te josu magarule, reluà birjarulu, ce, nu vedi cá mai am inca trei in trasura?

*

Tiganulu apucandu in téggu o parecchia de cióreci, a voitu sè-i fure.

— Ho, ho, tigane, asiá nu ti-i dau! — strigà boltariulu.

— Atunci nici nu-mi trebuie, — respunse tiganulu espartu.

*

In serile trecute, la unu balu éra unu domnu costumatu cá doctoru, si-si jucá de minune rolulu seu.

Unu domnu, cumu se gasescu multi, de aceia cari credu cá ori-ce vorba o esi din gur'a loru e de spiritu, se apropia de dinsulu si i díse:

— Esti doctoru de dobitóce, masca?

— Da, domnule, respunse masca; voesci o retieta?

*

Unu proprietaru vediendu, cá chiriasiulu nu-i platesce la termenulu chiria, se duse la dinsulu si i spuse, cá déca nu va platí chiria pana la unu timpu óre-care lu-va dá afara din casa.

La acésta éra presentu si unu fiu alu chiriasiu-lui in etate de optu ani.

Nu trecu multu timpu dupa acést'a si veni timpulu esaminiloru.

La esamenu profesorulu i puse baiatulului cestiunea urmatóre:

— Baete, spune-mi pentru ce a isgonitu Dumnedieu pe Adam si Eva din raiu?

Baiatululu care la acésta intrebare si-aduse aminte de vorbile proprietarului, respunse intr'unu modu inocentu:

— Póte cá nu a avutu cu ce se platésea chiria.

CE E NOU?

Resbelulu in Orientu. „Monitoriulu oficialu“ alu Romaniei publicà ordre de bataille, suprem'a comanda a trupeloru concentrate o primesce insusi domnitoriulu Carolu. Prin acést'a Romania a intratu si ea in actiune, voindu a aretà, ca cestiunea orientului are sè se deslege prin conclucarea elementului romanu. Scirile mai nóue afirma, ca armat'a romana va ierná in Bulgari'a, adeca cumca va tiené ocupata acést'a tíera pana candu se voru esecutá reformele in provinciile turcesci. Se póte inse, ca prin pasirea Romaniei si a Greciei in actiune turcii voru fi scosi cu deseverisire din Europa, si puterea loru se va margini in Asia. Romania prin acestu actu se dechiara independenta cu totulu de imperiulu otomanu, si precum suntemu informati, armat'a romana va proclamá cu rendu pe domnitoriulu seu rege alu Romaniei; astu-felu statulu romanu va fi redicatu la demnitatea de regatu

și va primi dreptu remuneratiune și teritoriu nou. — Russi'a și Germani'a voru starui la celelalte poteri europene, că se recunósca noulu regatu romanu. Se sustiene mai departe, cumca Bosni'a și Hertiegovin'a voru fi ocupate prin trupe italiene. La casulu candu Turci'a va respinge propunerea pentru armistitiulu de 6 septemani, Russi'a va intrá și ea in actiune cu armata peste 200,000. Angli'a ar avé se primésca dreptulu de protectória a supra Egipetului in acelu casu déca nu va impededá pe Russi'a in actiunile sale; in acést'a privintia se tienu conferintie de mare insemnatate intre diplomatii russi si englesi. In Vien'a confusiunea este mare, de candu Austro-Ungari'a se vede izolata cu totulu. Scirile mai nóue spunu despre crisa ministeriale, si adeca, ca Andrassy si Tisza au se-si parasésca posturile; prin a loru cadere firesce s'ar resturná si sistem'a dualistica inaugurata de ei. „Romanulu“, diurnalulu oficiosu alu guvernului din Romania, scriindu despre politic'a esterna a tieriei, dice, cumca Romani'a a mersu totu-de-una cu puterile occidentali, acuma inse candu vede, ca aceste puteri si-cauta numai de interesele lor, fara a reflectá la interesele Romaniei, romanii sunt siliti a legá alian-tia cu acele puteri, cari dau mai multe garantie pentru promoverea interesselor vitali, ce le are tier'a la deslegarea cestiunei orientali. Situatiunea pe campulu de resbelu este totu cea de mai nainte.

Serbarea memoriei lui Gr. Ghica voda in Iasi, la 1/13 octomvre, s'a facutu si in anulu acest'a cu tóta pomp'a. In biserica catedrala la 11 óre s'au inceputu rugatiunile pentru repausarea sufletului gloriosului martiru, seversite de patru arhieriei. Dupa terminarea rugatiunilor, cortegiulu — precum ni spune „Curierulu“ — in sunetulu clopoteloru si alu unui marsiu funebru esecutatu de music'a militara a plecatu la mormentulu Domnului decapitatu, care era impodobitu cu flori, verdétiá si drapele de doliu. Aici, dupa ce s'a facutu rugaciunile usitate, s'a luat u-ventulu mai antáiú de primarulu urbei si-apoi de bardulu Bucovinei, dlu Dimitrie Petrino. Discursulu acestui din urma mai cu séma a fostu in mai multe rónduri intreruptu prin lungi si viue aplause. In urma, adunandu-se mai multi cetatieni la otelulu comunalu, au invitatu pe dlu primaru a adressá o telegrama de multamire Domnitoriului pentru bustulu martirului Grigore Ghica voda, oferitu Iasiloru.

Domnulu si Dómn'a Romaniei la 4/16 l. c. s'au rentorsu din Sinai'a la palatul de la Cotroceni.

Camerele Ungariei amenandu-si siedintiele cu inceputulu lunei oct., si-voru incepe activitatea pe la mijloculu lunei venitóric. La discussiune, afara de bud-getulu anului venitoriu, voru veni proiectele de lege pentru introducerea cametei legiuite (de 8% ori 10 percente), codicele penalu, si altele.

Demonstratiune in favorulu turciloru. Studentii magiari de la universitatea din Pesta a facutu pregatiri pentru cá se dee conductu de faclii consulului generale otomanu de aici. Venindu la cunoscintia acést'a studentiloru croati din Zagrabi'a, acestia inca au decisu, ca voru dá contra-demonstratiune in favorulu slaviloru. Ministrulu de interne si polit'i'a inse au opritu tóte demonstratiunile de acést'a natura.

Simpatii turcesci pentru magiari. Diurnalele turcesci sunt pline de dechiaratiuni simpatice pentru natiunea magiara; provóca pe unguri cá se lege alian-tia cu ei. De altmintrea softele voiescu a ispraví lu-

cruri mari, nu numai pe slavi, dar si pe englesi, francesi, nemti voiescu ai sterpi cu totulu, cá astu-felu se remana pe pamentu numai dreptu - credinciosii musulmani. „N. D. A. Ztg.“ scrie despre halucinatiunile turcesci, dicéndu : in timpuri atáu de critice diurnalele turcesci ni-procura obiectu de amusare prin meditatiunile lor pline de umoru.

Munc'a femeiloru. Pentru cá adi mai tóta lumea se ocupa de lucrulu femeiloru, nu credemu inutilu a semnalá ceea ce se petrece in acésta privintia in Elvetia. Acum 10 ani, administratiunea federala a telegrafeloru si posteloru a admisu si damele in birouri; ea fusese intrecuta in acésta de câte-va administratiuni de cai ferate care insarcinase câte-va femei cu postulu de perceptori. Resultatele fura la inceputu fericite, apoi mai putínu bune; in telegrafie, unu lucru continuu la aparatu esercita o rea influintia a supra sistemului nervosu. Pentru serviciulu postalu, inconvenientele erau si mai mari. In alte ramuri, lucrulu femeiloru s'a 'ntinsu cu succesu. Astu-felu, dupa esemplu Germaniei, au inceputu a se 'ntrebuintá femeile in atelierile de imprimerie ca compositori, si in dílele din urma, mai multi siefi de ateliere intruniti amanau aprobandu inse idei'a, unu proiectu pentru crearea unei scoli de compositori pentru fete. In privintia sciintieloru, universitátele elvetiane numera deja mari contingente de studente unele suntu elvetiane, cele mai multe inse suntu din Rusia si se devotéza mai cu séma medicinei. Se lauda multu rabdarea lor, amorulu de lucru si studiu.

Flamur'a lui Hymen.

Dlu I. P. Campeanu, teologu absolutu si de presinte directoru la scóla centrala granitiarésca din Orlatu, si-a serbatu cunún'a in 24 septemvre la Muresiu St. Georgiu cu donmisiór'a Ermina Ladosianu, fic'a dlui Eremia Ladosianu jude processualu in Muresiu St-Georgiu, in Transilvani'a.

Biserica si scóla.

Dlu Gr. G. Tocilescu fu promovatu la gradulu de doctor alu filosofiei la universitatea din Praga, in 17 l. c.

Societati si institute.

De la adunarea din Lugosiu a Societátii pentru fondu de teatru romanu tocmai primiramu processulu verbalu despre siedint'i'a a dóu'a. Si pana candu lu-vomu puté publicá, inregistrámu cu placere, cá la acésta adunare a incursu in folosulu fondului, de la membrii noi si vechi ai Societátii, o mia trei-dieci si optu de florini 50 cr., si jumetate losu de premiu ung. in valóre nominala 50 fl., — suma de care nici la o adunare nu s'a incassatu inca. In acésta suma nu s'a computatu inca vinitulu represintatiuniloru teatrale si alu balului, despre care se va raportá mai tardiu. Asiá dara adunarea din Lugosiu a fostu démana de prestigiulu inteligintiei nóstre de acolo.

Societatea geografica romana din Bucuresci fu convocata a se intruni in adunare generala la 10/22 octomvre 1876. Program'a lucráriloru : Darea de séma a biroului despre mersulu generalu alu sciintieloru geografice si in particularu in sinulu Societátii Romane in cursulu anului 1876. Cestiuni ce se voru desbata in adunarea generala. 1. Dlu profesoru Grigore Stefanescu. — „Care este din punctulu de vedere alu interessului sciintificu romanu, mijloculu celu mai ni-

meritu de a puté avé o charta geologica a tierii pe câtu se va puté mai esacta?" 2. Dlu profesoru P. Aurelianu. — a) „Despre infintiarea mai multoru statii de observatiuni meteorologice.“ b) „Cautarea mijlóceloru prin cari s'ar puté infintiá câte-va statii agronomice, in cari sè se faca, pe langa cercetările agricolei esperimente si observatiuni meteorologice.“ 3. Dlu George I. Lahovari. — „Despre determinarea si ortografi'a numeloru geografice romane.“ Memorii si conferintie: 1. Dlu Alecs. Odobescu. — Despre chart'a archeologica a Romaniei. 2. Dlu V. A. Urechia. — Cartografi'a si bibliografi'a Istriei. 3. Dlu C. Bottea, ingineru. — Despre combustibilulu de la Bahna din jud. Mehedinti. 4. Dlu Dr. Grecescu. — Memoriu relativu la geografi'a vegetala a Romaniei. 5. Dlu C. Bolliac. — Studiuri archeologice privitoare la Romania. 6. Dlu M. Draghicénu, ingineru. — A supra gisementeloru de ozocherita (céra de pamentu) in Romania si Austria. Ficsarea de medalii si premiuri banesci pentru concursurile ce va designá adunarea generala. Votarea de membrii onorifici. Siedintiele ce voru continuá si in dilele urmatóre pana la epuisarea materiilor enumerate mai susu.

Literatura.

Omer, cartea I, Iliada, tradusa de Chris-todulu I. Suliotis, a esitu de sub tipariu la Bucuresci.

„Calendarulu Progressului“ pe anulu 1877, continendu novele, poesii, adresele autoritatilor din Romani'a si ale unui mare numeru de comercianti din Bucuresci, a aparutu.

La Ploesci a aparutu unu nou diariu, intitulatu „Vulturulu.“ Se va ocupá de politica, literatura si comerci; si va esi de trei ori pe septemana. Redactoru e I. Carsiovski.

Dlu Z. Antinescu, professoru in Ploesci, a scosu de sub tipariu: „Geografi'a Romaniei si a tierileru invecinate“ pentru usulu claseloru primare. Cartea e scrisa in forma de catechismu, dupa metodulu intuitivu. O recomandamu atentunii cetitoriloru nostri.

Feliurite.

Cine a pronunsiatu primulu toastu pentru femei? Pharaon, candu a disu, cá toti copiii de genulu masculinu sè fia inecati, numai cei de genulu femeninu sè fia crutiati.

Suvenirea mortiloru.

Constantinu Negri marele barbatu de statu romanu a repausatu la inceputulu lunei curinte.

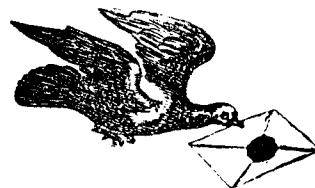
Ghicitura.

De Ioane P. Popiliu.

Candu linisce si tacere
 Au incinsu a lumei sfere,
 Eu atunci aparu in lume ...
 Stralucinda si frumósa
 Cá o Nimfa gratiósá,
 Eu am fórte mandru nume;
 Poetii mi-dicu regina
 Amorosii mi se'nchina

Rogandu-me cu ardóre,
 Se 'ntarescu a loru amóre,
 Si mandrutiele loru Dine,
 Le aséména cu — mine! . . .
 Eu suferu multe schimbári,
 Si am dóue insemnári:
 In prima insemnatate
 Esistu in realitate,
 Si me vediu. Dar pe sub sóre,
 Nu-i fiantia muritoria
 Nici filosofii cei mari,
 Nici vestitii carturari,
 Nu pricepu nu potu sè scie
 Pe mine a me descrie;
 Din ce stau din câte parti,
 Nu este scrisu nici in carti.
 In a dóua 'nsemnatate,
 Acuma déca me iai,
 Nu sum in realitate,
 In abstrasu esistu numai;
 Nu-me vediu. Dar ce mirare,
 In acésta insemnare
 Chiar si cei mai rei scolari,
 Si cei ce nu-su carturari,
 Me sciu si me cunoscu bine,
 Me cunósce ori si cine;
 Din ce stau, din câte parti,
 E scrisu si in mii de carti.
 Indereptu de me cetesci,
 Spatiu de timpu dobandesci.
 Dar sum prin asta schimbare,
 De unu-spre-diece ori mai mare.

Post'a Redactiunii.

Versurile: Catra fratii magiari, Romulu, — nu se potu publicá. Novel'a tramisa mai de multu va vedé lumina d'lei, dupa ce vomu avé timpu a o corege.

Cernauti. Din versurile tramise vomu publicá unele.

Dnei E. O. Ve multiamimu, cá ne-ati facutu atenti. In viitoriu vomu urmá asiá.

Dnei A P. Cu cea mai mare placere. Cátu mai curendu.

Dsiórei M. C. Numai lips'a spatiului e caus'a, cá pan'acuma n'amu pututu-o publicá.

Nrulu 10 alu „Siedietórei“ aparutu la 1 oct. contine aceste: Cersitoriulu, poesia de Petru Dulfu, — Mantuint'a poporului nostru, de Marcu Emilianu, — Fét'a lenósa, versuri poporale de Simionu Rotaru, — Cornelia mam'a Grachiloru, de Ilie Carabasiu, — Dorulu, versuri poporale, de Maria Stanu, — Inventaturile lui Mosiu-Martinu, pentru económe, — Vorbe de auru, de I. Croitoru, — Hodoroscu si Troscu, — Ciemelituri, — Ce e nou in tíera si lume, — Calindarulu lunei. — Pretiulu „Siedietórei“ pe anulu intregu e numai 1 fl. Exemplare complete se mai afla din inceputulu anului trecut.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1876. Calea tierii nr. 39.